

Nr 16.

Af herr **Åkerlund**, om *skrifvelse till Kungl. Maj:t angående frigörande af till småbruk afsedd del af fastighet från inteckning, som belastar hela fastigheten m. m.*

Det har yrkats, att innehafvare af lägenheter å annans mark skulle tillerkännas rätt att tvångsinlösa dessa till själfständiga fastigheter, men därvid har man förbisett, att om denna rätt skulle erhållas och komma till användning i större skala, mångenstädes rent af olidliga förhållanden skulle uppstå.

Dels skulle därigenom förorsakas, att genom dyrbara landtmäteri-åtgärder nu särskilda ägolotter åter blifva sammanblandade till stor skada och olägenhet för ett väl ordnad jordbruk, dels — hvad värre vore — skulle en mycket stor del själfständiga jordbruk — så större som mindre — därigenom blifva beröfvade den arbetshjälp jordägarna betingat sig såsom arrendeavgifter för de upplåtna lägenheterna, hvilket skulle nödga dem att anskaffa nya bostäder och uthusbyggnader för den arbetspersonal, de måste anställa som ersättning för lägenhetsinnehafvarna, en åtgärd, genom hvilken helt säkert ett betydligt antal af de nuvarande jordägarna skulle gå under, då jordbrukets afkastning inom de allra flesta orter i landet sannerligen ej bereder tillgångar för dylika experiment, hvartill kommer att allra största delen af landets jordbruk är hårdt skuldbelastad och därför ej heller kunde komma i åtnjutande af lösenbeloppen för de dem frånhända lägenheterna, utan toges dessa i anspråk för skulders gäldande.

De kanske största svårigheterna skulle dock ofta träffa de mindre jordbrukarna i många orter, emedan dessa, som ofta låtit arbetare bosätta sig på deras ägor mot utgörandet af ett fåtal dagsverken under sådd och bergning, beröfvade denna för dem alldeles nödvändiga arbetshjälp, skulle nödgas anställa fasta biträden för att vara säkerställda, ehuru de under största delen af året alls icke behöfde dem, och därtill tvingas bereda nya bostäder.

De, hvilka på allvar ifra för bibehållandet och tillväxten af åtminstone de mindre, själfständiga jordbruken, torde svärigen kunna understödja dessa förslag. Helt säkert skulle dessutom en stor del af dem, hvilka fått sina lägenheter tvångslösta, beröfvade de fördelar i fråga om skogsfång, lån af nödiga dragare, betesrätt m. m., hvilka de nu i allmänhet pläga beredas af jordägarna, helt visst som själfständiga råka i vida bekymmersammare ställning än tillföre. Det torde alltför ofta vara så, att de, hvilka minst äro ägnade att sköta sig själfva, äro de, hvilka kräfva denna rätt i främsta rummet.

Jag ställer mig emellertid ej alls afvisande mot denna tvifvelsutana viktiga fråga, ehuru jag håller före, att densamma i stor omfattning skulle komma att lösas på frivillighetens väg, blott möjlighet funnes för egendomsägare å landsbygden att få lägenheter, som de önskade frånsälja sina fastigheter, antingen befriade från in-tecknade skulder, vidlådande samtliga till fastigheterna hörande ägor eller ock dessa skulder uppdelade å de behållna och till afyttring ämnade ägototterna. En uppdelning af i en fastighet in-tecknade skulder på flera ägototter kunde ju visserligen komma att förorsaka in-teckningshafvare något mera besvär, än då fordringarna funnos på en hand, men helt säkert skulle den hypotiserade fastigheten stiga betydligt i värde genom uppdelning i flera själfständiga lägenheter. Å såväl de större godsen som ock å de större bondgårdarna finnas nämligen mycket ofta, åtminstone i mellersta delarna af landet — en god del i utkanterna af ägora belägna torp och lägenheter, hvilka hafva mycket lång väg till den plats, där dagsverken för dem skola utgöras, och därför mången gång äro synnerligen svåra att få besatta med arrendatorer, emedan torparnas barn såväl som lejda drängar allt mindre äro benägna att gå »i dagsverke» någon längre väg och därvid taga sin föda ur medhafd »matsäck».

Sådana lägenheter skulle förvisso i stor mängd blifva tillgängliga till mycket måttliga pris, blott nyssnämnda svårighet i fråga om in-teckningsförhållandena kunde undanröjas och skulle framför nu i allmänhet tillgängliga småbruk äga den förmånen, att, åtminstone delvis, redan vara bebyggda.

Att, såsom den s. k. »torpkommissionen» möjligen har för afsikt föreslå, införa skyldighet för egendomsägare att mot kontant arrende upplåta sina torplägenheter, vore en ren orimlighet, eftersom väl näppeligen någon håller torp med deras i förhållande till jordens värde synnerligen dyrbara åbyggnader, för att från dem inhösta direkt vinst, utan fastmera för att vara säkerställd i fråga om hjälp vid arbetet.

De arbetsprestationer, som i min hembygd pläga utgöras från ordentligt bebyggda torp, förslå sällan — äfven om de skattas ganska högt — till ränta och afskrifning å byggnadernas värde, ersättning för skogsfång och betesrätt än mindre till någon afgäld för de till torpen hörande inägora, och detta af det enkla skälet, att ju mindre ett jordbruk är, dess dyrbarare blifva relativt byggnaderna å detsamma.

Då jag — som sagdt — är fullt öfvertygad därom, att ett mycket stort antal torplägenheter och mindre hemmansdelar skulle ställas till småbrukares förfogande på synnerligen fördelaktiga villkor, blott ägarna till desamma utan vidlyftiga omgångar och större kostnader vore i stånd att få dem befriade från egendomen i sin helhet åliggande in-tecknad skuld eller åtminstone tillerkändes rätt att få sådan skuld uppdelad å den behållna egendomens och de olika till försäljning afsedda ägototterna, får jag vörd-samt hemställa,

att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhåller, det täcktes Kungl. Maj:t låta verkställa utredning, huruvida jordägare må — utan kränkning af in-teckningshafvares rätt — kunna beredas tillfälle att, utan större kostnader och omgångar, få torp, jordlägenheter och hemmansdelar, hvilka de önska frånsälja sina fastigheter till småbruk, befriade från fastigheterna i sin helhet åliggande in-tecknad skuld eller få sådan skuld uppdelad å den behållna egendomen och de olika till försäljning afsedda ägototterna, samt för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill sådan utredning kan gifva anledning.

Stockholm den 19 januari 1911.

E. Åkerlund.